

MAGYARORSZÁG AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

Háborús gazdaság

1914. július 28. hadüzenet Szerbiának

- Közel 4 millió magyar katona a frontokon → óriási emberveszteségek

Hadszínterek: **Przemysl, Gorlice (keleti f.), Doberdo, Isonzo, Piave (olasz f.)**

Háborús gazdaság

- Katonai ellenőrzés az üzemekben
- Kötelező munkavállalás 50 évig (ledolg.idő)
- Élelmiszerek begyűjtése – **rekvirálások**
- **Jegyrendszer** – központi elosztás
- **Sztrájkhullám** (MSZDP)

1918-ra a Monarchia nem bírta a terheket,
kimerült

» **infláció, áruhiány, nyersanyaghiány,
ellátási zavarok**

A háború küszöbén

Tisza István második kormánya (1913-1917)

- Az **obstrukció elleni kíméletlen fellépés** (parlamenti őrség)
 - A belső rend erőszakos fenntartása
 - **szűkített választójog** – sajtótörvény (cenzúra)
 - **készülődés a háborúra** – az ipar haditermelésre való felk.
 - Tisza István **ellenezte a Monarchia föderalisztikus átalakítását**
 - **Országos Polgári Radikális Párt** (Jászi Oszkár)
- ↔ **Károlyi Mihály gróf** az ellenzék élén

Belpolitikai események 1914-18

- 1913-1917 Tisza István miniszterelnöksége
- **1915-től a szocdemek békét követelnek**
 - 1916 nov. meghal Ferenc József → az új király: **IV. Károly**
 - béketárgyalások kezdeményezése (föderalisztikus*)
 - Függetlenségi és 48'as Párt létrejött → **Károlyi Mihály**

A magyar kormány „legfontosabb” döntése 1916-ban

Belpolitikai események 1914-18

- németellenesek és háborúellenesek (bal oldal)
 - az antanttal kezdeményeznek kapcsolatot
 - földkérdés megoldása, választójog kiterjesztése
 - 1917 lemond Tisza → Esterházy Móric → Wekerle Sándor (3.)
- » **Választójogi Blokk** (MSZDP, Károlyi-párt) – követelték a királytól a választójog kiterjesztését a munkásosztályra is

Pártok a világháború alatt, után

- Egyesült Függetlenségi és 48-as Párt
= Károlyi Párt (Károlyi Mihály)
- Polgári Radikális Párt (Jászi Oszkár)
- Országos 48-as Függetlenségi Gazdapárt
(Nagyatádi Szabó István)

Pártok a világháború alatt, után

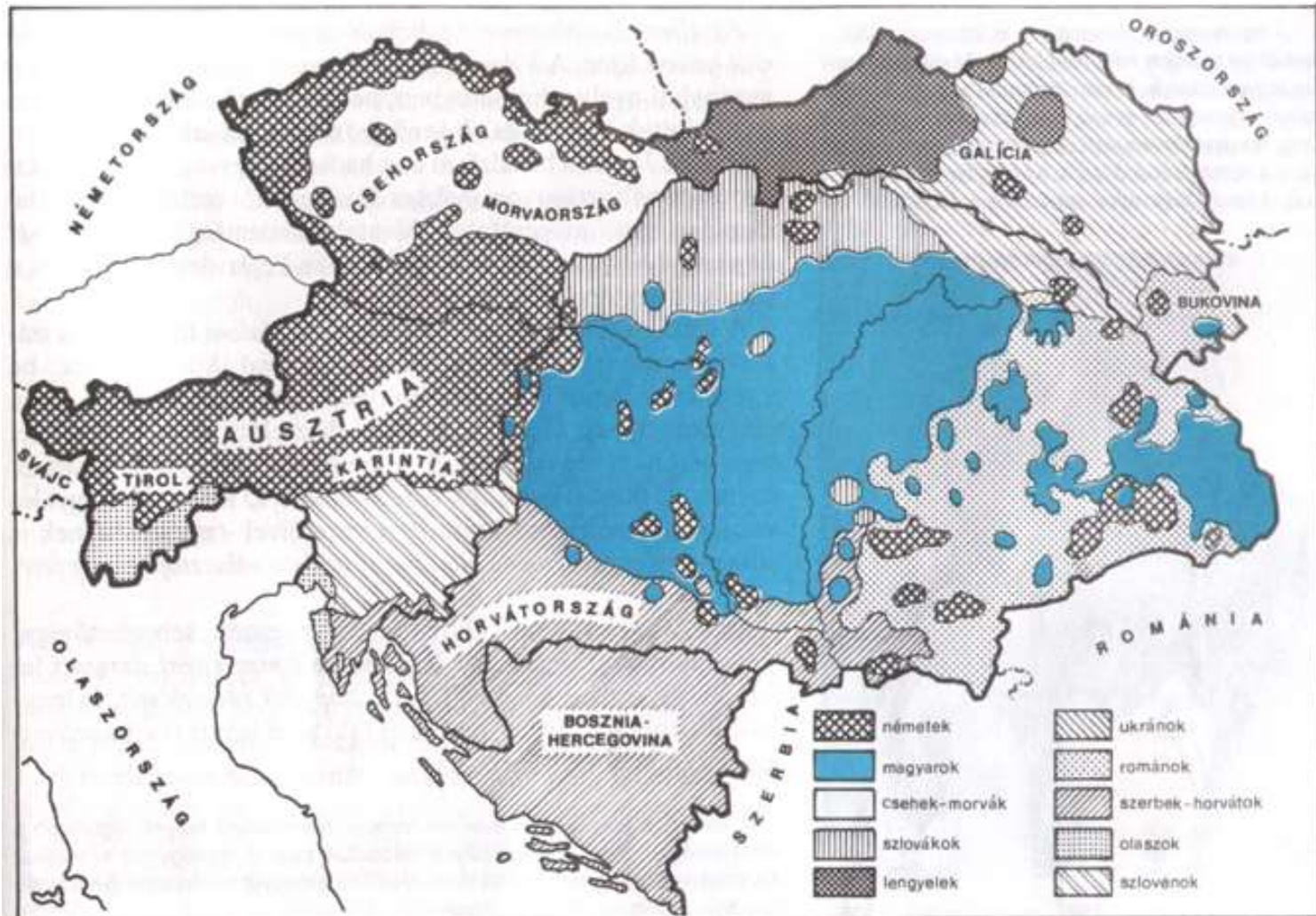
- Keresztényszocialista Néppárt
- **Magyarországi Szociáldemokrata Párt** (Kunfi Zsigmond)
- **Kommunisták Magyarországi Pártja** (Kun Béla)
- **Ébredő Magyarok Egyesülete (ÉME)**
- **Magyar Országos Véderő Egylet (MOVE)**

A nemzetiségek célja:

- önálló nemzetállamok létrejötte
 - minél nagyobb területek megszerzése a Monarchiából
- nemzeti tanácsok jöttek létre nemzetiségi szinten

Nemzetiségek

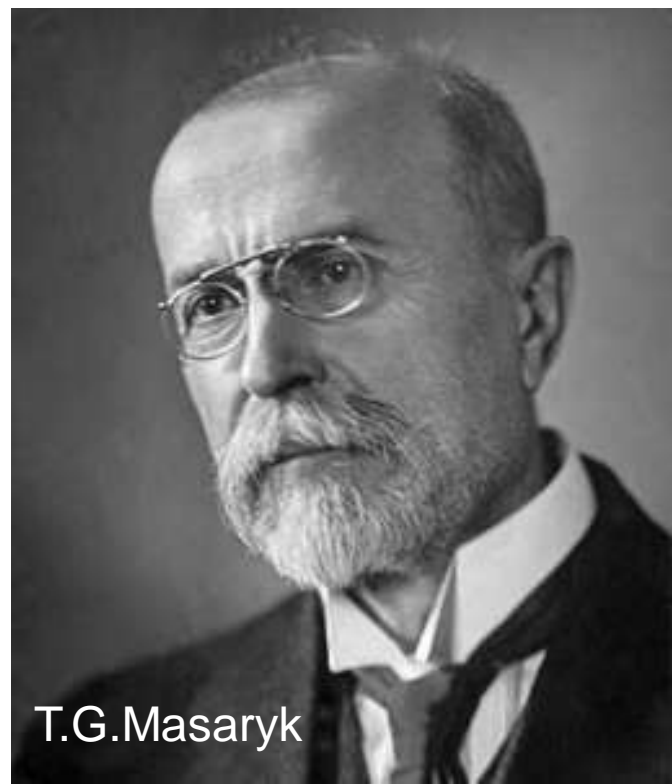

Nemzetiségek önrendelkezési törekvései

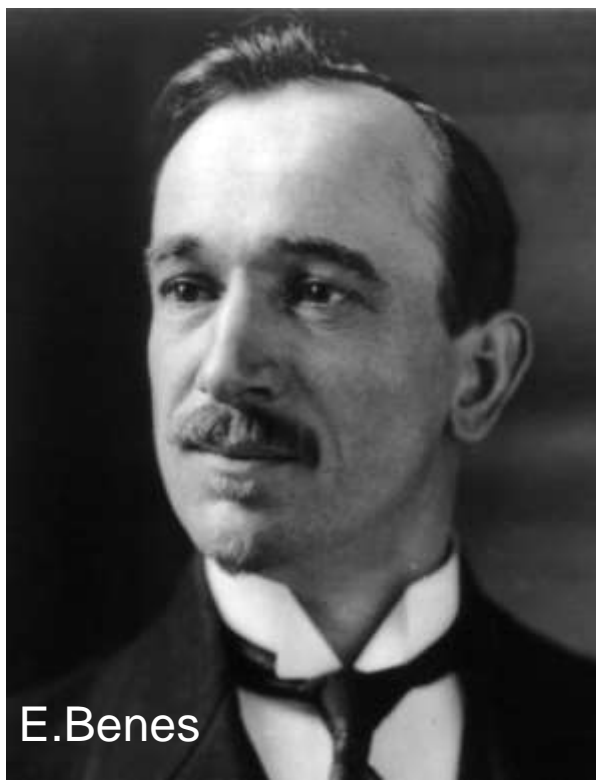
1918. április **római kongresszus** → az antant elismerte a csehek és a románok **területi igényeit**

- Cseh igények előterjesztői: Tomás G. Masaryk, Edvard Benes
- Román igények: Octavian Goga

probléma: a Monarchián belül a nemzetiségi **határok pontosan nem húzhatóak meg** (lásd: előző térkép)

T.G.Masaryk

E.Benes

O. Goga

Masaryk kultusza Csehországban

Prága, 2018, a prágai vár főtere, fotózta: os
T.G.Masaryk portréi alatti szövegek pontos fordítása:
nelhat = nem hazudni, **a nekrást** = és nem lopni

A nemzetiségek területi „megszállása” a békeszerződés előtt

1918. nov. titkos szerződés - belgrádi konvenció: az antant és a szerb/román/cseh/szlovák vezetők

→ elkezdték a történelmi Mo. területeinek elfoglalását

→ Magyarország felosztandó préda lett (az OMM feloszlása után)

- **Dél:** Beszterce-Szabadka-Pécs-Dráva **demarkációs vonal**
- **Kelet:** Erdélybe román csapatok vonultak be
- **Észak:** Felvidéken 20 magyar vármegye elfoglalása

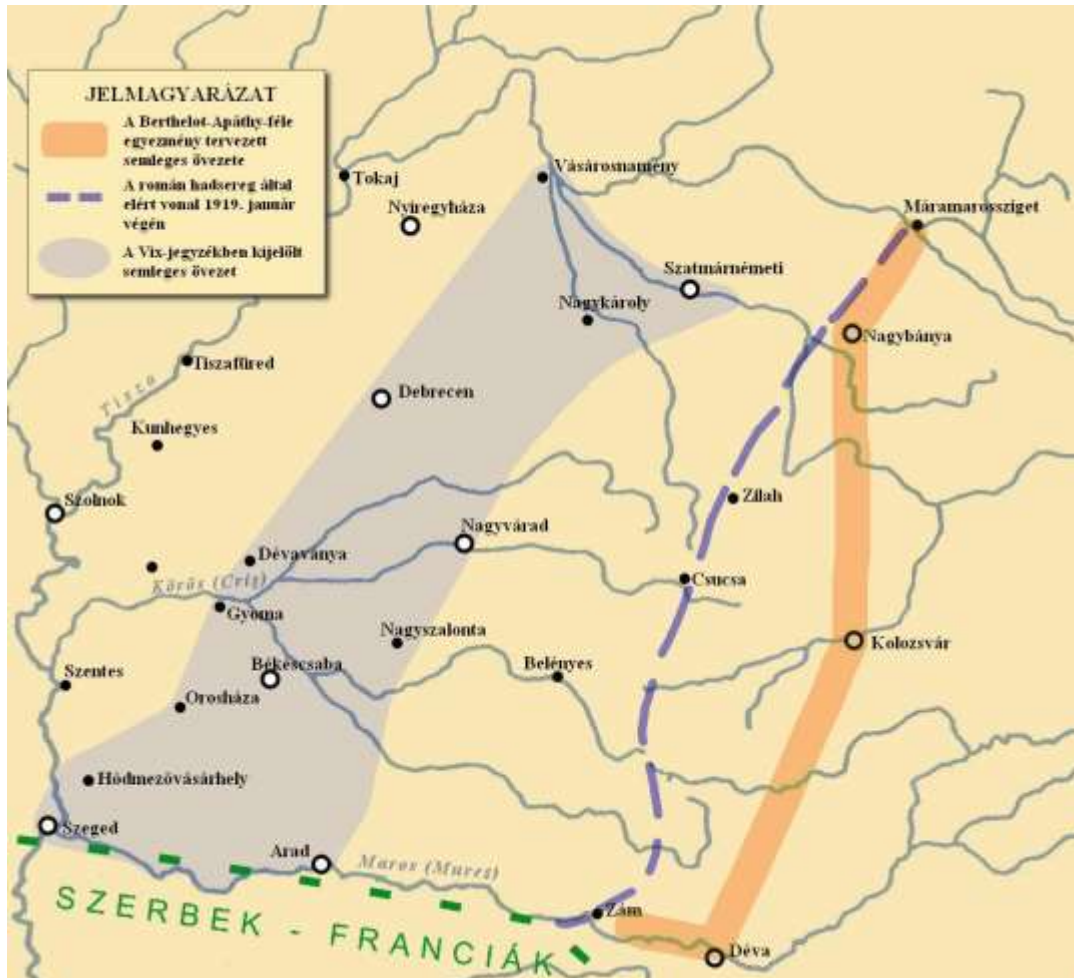
DEMARKÁCIÓS VONAL: ideiglenes határvonal, amelyet többnyire hadviselő felek között, az ellenségeskedés felfüggesztését v. beszüntetését rögzítő fegyverszüneti egyezményben jelölnek ki. A demarkációs vonal az a határ, amelyet egyik hadviselő fél sem léphet át. Általában addig marad érvényben, amíg békeszerződésben meg nem állapítják a végleges határvonalat.

A belgrádi konvenció alapján megszállt területek

Az Antant megszállási meghatározása

- **1919. márc. – „Vix-jegyzék”**
- Ferdinand Vix (csak kézbesítő)

Ferdinand Vix

Az antant vezetői a békefeltételek megbeszélése közben, 1919:

Az őszirozsás forradalom

1918 ősz – Budapest » a katonák özönlenek a frontról haza
(Bp.-n tüntetések a háború ellen)

- 1918. okt.24. **Magyar Nemzeti Tanács** létrejött
(Függetlenségi és 48-as+MSZDP+Polgári Radikálisok)

célok: demokratikus jogok kiterjesztése, földosztás

- Nőkre is kiterjedő ált. választójog
- Földkérdés megoldása
- Engedmény a nemzetiségeknek

Az őszirózsás forradalom

1918. okt. 30-31. Őszirózsás forradalom Pesten

» **Károlyi Mihály miniszterelnöki kinevezése** (IV. Károly nevezte ki)

» koalíciós kormány a Nemzeti Tanács tagjaiból

A háború vége 1918 - időrend

- Október 17.: Tisza István:
„elismerem, hogy ezt a háborút elvesztettük”
- Október 23/24.: Károlyi Mihály vezetésével létrejött a Magyar Nemzeti Tanács
- Október 31.: Őszirózsás forradalom:
→ gyakorlatilag vértelenül a király kinevezi Károlyit miniszterelnöknek
- Október 31.: Szocdemek által felbujtott katonák **meggyilkolják gróf Tisza Istvánt** a saját házában – Bp., Hermina út
- Gróf Tisza Istvánt okolták a háború kitöréséért...

Tisza István (1861-1918)

A Károlyi-kormány

Legfontosabb megoldandó kérdések:

- Nemzetiségi kérdés
- Az ország függetlenségének biztosítása
- Elfogadható békeszerződés az antanttal
- Gazdasági stabilizáció (munkalehetőségek)
- Demokratikus reformok (választó-, és szab.jogok)
- Földreform

Linder Béla, hadügyminiszter

„Nem akarok több katonát látni”

A Károlyi-kormány

Támogatók:

- katonaság; - parasztság; - munkásság; - kispolgárság

nov.3. – a **Monarchia kapitulál**

nov.13. – **IV. Károly lemond** az államügyek intézéséről

nov. 16-án – kikiáltották a **Magyar Népköztársaságot**

„Földreform”

- A földosztás támogatói:

Károlyi és Nagyatádi Szabó István (kisgazdapárti)

1918/19 fordulója » **földtörvény** (*elkésett*)

→ a gyakorlatban nem tud megvalósulni

(Károlyi felosztja saját birtokát Kápolnán és ennyi....)

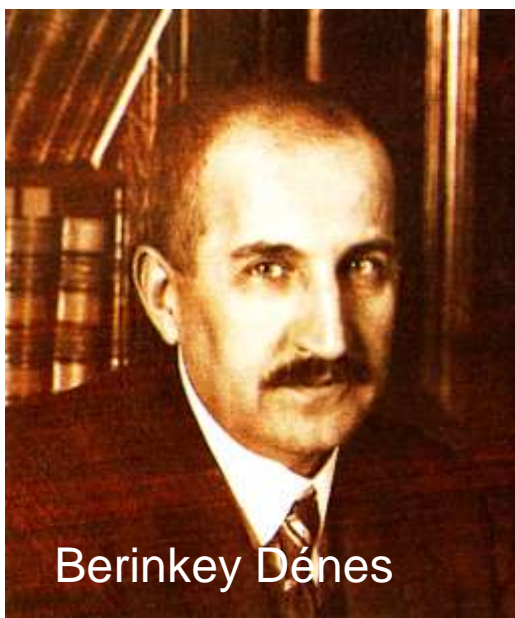
A Károlyi-kormány kudarcai

1919 jan. Károlyi köztársasági elnök lesz (Berinkey Dénes lesz a kormányfő)

- A nemzetiségek nem hajlandóak a Károlyi-kormánnyal tárgyalni – elszakadás
- **Megerősödnek a szélsőséges radikális pártok (kommunisták)**

Baloldal: Kommunisták Magyarországi Pártja (Kun Béla)

Jobboldal: MOVE (Magyar Országos Véderő Egyesület)

Berinkey Dénes

Károlyi megoldási kísérletei és kudarcai

- A világháborús összeomlás után **nem sikerült az élelem- és fűtőanyag ellátás megoldása**
- A parasztoknak földet akart adni, de a törvényt **nem tudta végrehajtani, csak a saját földjén osztott ki földet**
- Külpolitikailag **az antant nem tárgyalta vele, csak utasította (jegyzékek)**
- » Így **elvesztette a bázisát**, mindenki elfordult tőle

Külpolitikai kudarc

- A nemzetiségek elszakadási törekvései – megelőzték a Károlyi kormány engedményeit
- **Az antant (CSAK !!!) a bolsevizmust (baloldali mozgalmakat) feltartóztatni képes államokat támogatta** (a bolsevizmus ellentétes volt az Antant államainak magas- és gazdaságpolitikájával)

Út a kommunista puccshoz

- **1919. március 20.: Vix-jegyzék:** vissza kell vonulni a Tisza mögé: Károlyi nem fogadja el
- A széteső bel- és külpolitikai helyzetben a **kommunisták propagandája sikeres** volt, mindenki elhitte, hogy csak ők képesek az ország megmentésére (orosz hadifoglyokból verbuválódtak)
- 1919. március 21-én megszerezték a hatalmat: **Kun Bélát kiengedték a börtönből** (ő itt diktálta le Károlyi lemondó nyilatkozatát)
- **Károlyi Mihály köztársasági elnököt lemondatták** (aláírását ráhamisították a nyilatkozatra)

Köszönöm a figyelmet!